

Doktor ne yaşar, ne yaşamaz!

Prof. Dr. Şaban Şimşek

1956 yılında Rize’de doğdu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokul ve liseyi İstanbul’da tamamladı. İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nden mezun oldu (1980). Göz hastalıkları ihtisasını Göztepe ve Okmeydanı SSK Hastanelerinde tamamladı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin kurucuları arasında yer aldı. Klinik şefliği, baştabiplik, tabip odası başkanlığı ve Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı görevlerini yürüttü. 1999’da doçent, 2006 yılında profesör oldu. Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı görevinde bulundu, Yükseköğretim Kanun çalışmalarını yürüttü. Halen Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı olan Dr. Şimşek evlidir ve 2 çocuk babasıdır.

Hekimlik zor iş. Olunması da, uygulanması da, sürdürülmesi de zor... Bunun için yeterli bir zekâ, kuvvetli bir hafıza, uzun bir eğitim, sürekli kendini yenileme, sonsuz bir sabır, gayret ve ömrünü insanlığa adanmışlık gerekiyor. Çok iyi hekim olmaya gelince... O, bütün bunların yanında kültür, felsefe ve sanatla, kısaca hayatla iç içe olabilmekten geçiyor. Hastanın ve yakınlarının ne düşündüğünü, ne hissettiğini, ne beklediğini anlamak; psikolojisi, kültürü, yaşam tarzıyla onları tanımak ve de verilecek hizmeti bu bağlamda empati kurarak sunmak; iyi hekimliğin olmazlarından. Bilim adamı olmanın dinamikleri ise bambaşka tabii... Tıpta genel bilginin yarılanma ömrü ortalama üç yıl. Bazı özel dallardaysa bunun onda biri kadar! Oysa bütün bu anlattıklarımız için çok uzun bir zaman, deyim yerindeyse bir ömür gerekiyor. Yani “*Arts longa vita brevis*.” Helenistik Çağ’da, İskenderiye’de zamanın en önemli matematik okulunu açan Öklid, okulu ziyarete gelen ve kendisinden geometri eğitimini kolaylaştırarak kısa bir yol bulmasını isteyen Kral Ptolemaios’a şöyle cevap vermişti: “*Bilim için ‘Kral Yolu’ yoktur.*” Eminim Öklid’e tıp mesleği sorulsaydı “Tıp bilimi için, hayatını adamaktan başka yol yoktur” derdi. Evet, uzun yol ve hayatı adamak... Hekim, bunlarla birlikte çok şey yaşar ama gerçekte, kişisel anlamda “Ne yaşar ne yaşamaz!” Bunu ancak hekim olan ya

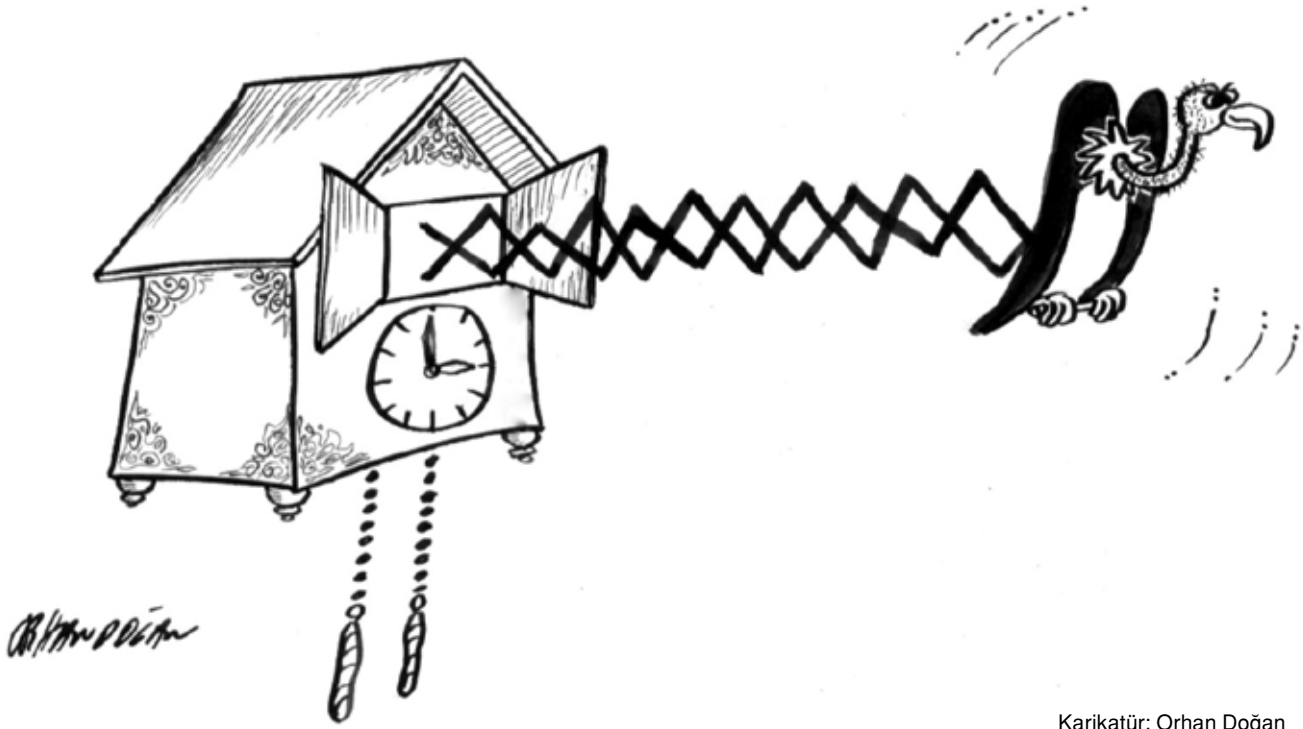
da onunla hayatı paylaşanlar bilir; anne, baba, eş, çocuk, kardeş, yakın arkadaş gibi. Biz de bu uzun yolu yürüdük; mesleğe ömrümüzü verdik, yaş altmış oldu. Şimdi, Aşık Veysel gibi, “*Veysel, günler geçti yaş altmış oldu / Yaprağım döküldü, çiçeğim soldu / Gemi yükün aldı gam ilen doldu / Gayri harekete mâni olunmaz*” diyebilir miyiz bilmiyorum. Doktorun yaprağı dökülse, çiçeği solsa, gemisi yükün alıp gam ile dolsa da can bedende oldukça meslekten sıyrılıp bir yere gidemez. Otuz yedi yıllık hekimlik hayatımızda dolu dolu hizmet vermenin yanı sıra karınca kararınca bilim, felsefe ve sanatı da mezcetmeye çalıştık. Millete (idarecilerimiz de dâhil) doktoru-doktorluğu, (özellikle) genç doktorlara da hastayı-hastalığı anlatmanın böyle bir yolu olduğunu, olabileceğini, olması gerektiğini düşündük... Kanımca, gayretlerimiz boşa gitmedi çok şükür. Hasta ve yakınlarıyla rahat ilişki kurabilme yetisi kazanmanın ötesinde bir takım medikal ve paramedikal eserler de çıktı ortaya... Süreç içerisinde “Bunca iş arasında?”, “Amaaan!”, “Okuyan mı var”, “Duyan mı var”, “Ne işe yarayacak?” gibi sesleri de işitmedik değil tabii. Bu bâb’da, Hazreti Mevlâna’nın o güzeller güzeli sözlerinden biri rehberimiz oldu: “*Bir beste ol, arkandan hasretle söylesinler.*” Bir beste olmak o kadar kolay değildi elbette ama bir tını da olsa hoş bir seda bırakmak güzel olacak diye düşündük; kendimizi öyle motive ettik. Bu belki düşünür Thomas Campbell’in “*Arkada*

bırdıklarımızın yüreğinde yaşamak, ölmektir” vecizesinden, belki J. L. Mc Greery’in “*Yıldızlara ölüm yoktur. Onlar daha güzel bir kıyıda doğmak için batarlar*” sözünden, belki de artık altmışına gelmiş bir insan olarak Rifat Ilgaz’ın ölüm döşeginde söylediği son üçlüğünden mülhemdir, bilemiyorum; “*Elin elime değsin / Isıtayım onları / Boşa gitmesin sıcaklığım.*” Hayatta maddi, manevi neye sahip olduysam tıpkı bu üçlükteki gibi hep verdim, vermeye çalıştım şükür. İşte onlardan biri; son eserim, “*Doktor Ne Yaşar Ne Yaşamaz.*”

“Online” Bıçak Parası!

Ameliyatta kullanılan malzemeler son zamanlarda hep tek kullanımlık (*disposable*) hale geldi. Ne var ki yeterli stok olmadığından ya da maliyeti düşürmek için bunları beş-on defa kullandığımız da olmuyor değil! Üstelik alımlarda, genellikle en düşük fiyatlı olanlar tercih edildiğinden kalitesi de düşük. Sonuç itibarıyla cerrahlar çoğu zaman malzemededen yana sıkıntılıdır. Bu konuda ameliyathane sorumlu hemşiresinin de bir günahı yoktur, zira ona teslim edilen malzeme budur. Göz doktoru arkadaşım basit bir ameliyat yapmaktadır. Hastaya lokal anestezi uygulanmış, dolayısıyla akli başında; konuştuklarımızı duyuyor. Doktor:

- Hemşire hanım bu bıçak kesmiyor!
- Hocam ben ne yapabilirim ki?

Karikatür: Orhan Doğan

Bu arada hasta kıpırdar, bağlı olan elini ameliyat örtüsünün altından beline doğru çeker. Ameliyat ekibi hep bir ağızdan:

- Hey. Ne yapıyorsunuz? Lütfen hareket etmeyin!

Hastanın cevabı sosyal bir sorununuzun ifadesidir:

- Hocam ben hareket etmesem nasıl kesecek o bıçak? Elimi kurtarın da vereyim.

Hastanın elinde cüzdan vardı. "Bıçak kesmiyor" sözünü yanlış anlamış, ameliyat için para (bıçak parası) isteniyor sanmıştı.

"A" De Bakayım!

(Bir Doktor Arkadaşımdan Uyarılma) Pratisyenliğimde Doğu'da görev yapıyordum. Yaşlı bir teyzeyi getirmişlerdi. Genel dahiliye muayenesi yaptıktan sonra bir de boğazına bakmak istedim:

- "A" de bakayım.

Yanındaki kocası:

- Onun okuma yazması yoktur Bey'im!

Telefon Etmediysen Bil ki Öldüm!

Bir Adil (Ataseven) amcamız vardı. Şimdi tam olarak hatırlamıyorum ama sanıyorum ki gözünde hem glokom hem de katarakt vardı. Bir takım ameliyatlara, tedaviler yapılmış ancak ardı ardına çıkan komplikasyonlar gözü içinden çıkılmaz vaziyetlere getirmişti. Çalışma arkadaşlarımdan Dr. İnci, kendisiyle can-ı yürekten ilgilenmiş ama bir sonuç alamamıştı. Benden yardım istedi.

Uğraştık, didindik ama görme anlamında bir katkı sağlayamadık ona maalesef. Bütün bunlara rağmen bize müteşekkirdi hastamız. İnci ve ben, başka hastanelere tayin olduktan sonra da (aşlında sürgün!) kliniğe gelip gitmeye devam etmiş. Sık sık telefon açıyordu bana. Anlattığına göre, gözünden değil de özellikle de bir doktorun muamelesinden hiç memnun değildi. O günlerden bu yana yaklaşık altı yıl geçti. Adil Amca her bayram, her kandil gecesi mutlaka arar ve kendisine yaptığımız iyiliklerden dolayı teşekkür eder durur, sağ olsun. Son görüşmemizde kendisine, bu aramalarından gerçekten mahcup olduğumu söyleyince, büyük bir içtenlikle şunu dedi:

- Hocam, Allah sizden bin kere razı olsun. Ben yaptığınız iyilikleri ölünceye kadar unutmam. Eğer bir bayram telefon açmazsam bil ki ben öldüm!

Kıssadan hisse: Artık günümüzde ender olarak karşılaştığımız böylesine yüce gönüllü, vefalı davranışlar; çektiğimiz onca cefayı bir an için de olsa unutturuyor ve mesleğe yeniden sarılmamıza vesile oluyor. Ne diyelim, sen sağ ol Adil Amca ve diğer Adil Amcalarım.

Karadenizli Teyzem: "Benden Bir Şey Geçer Oğa, Yazuktur!"

Son zamanlarda çok zayıflamış, boğazında yumrular oluşmuştu Karadenizli teyzenin, ateşi de vardı. Gittiği doktorlar birtakım ilaçlar vermişlerdi ama gram faydasını görmemişti. Sonunda hastaneye yatırdılar onu. Durumunun pekiyi olmadığını kendisi de hissediyor, artık vaktin geldiğini düşünüyordu. Eee! Seksen üç yaş, dile kolay.

Hekimlik zor iş. Olunması

da, uygulanması da,

sürdürülmesi de zor...

Çok iyi hekim olmaya

gelince... O, bütün bunların

yanında kültür, felsefe ve

sanatla, kısaca hayatla iç

içe olabilmekten geçiyor.

Hastanın ve yakınlarının

ne düşündüğünü, ne

hissettiğini, ne beklediğini

anlamak; psikolojisi, kültürü,

yaşam tarzıyla onları

tanımak ve de verilecek

hizmeti bu bağlamda

empati kurarak sunmak;

iyi hekimliğin olmazsa

olmazlarından.

Karikatür: Orhan Doğan

Doktor vizite gelmişti. Teyze doktoru görür görmez şiddetle itiraz etti:

- Bu doktor olmasın!

Kimse ne olduğunu anlayamamıştı. Küçük büyük herkese sevgi, saygı gösteren bu sevimli, kibar teyzeden hiç beklemedikleri bir davranıştı çünkü bu. Sordular:

- Neden teyze?

- Bu doktor daha çok gençtur! Benden bir şey geçer ona, yazuktur uşağa. Yaşlı bir doktor olsa daha iyi olur.

Anlaşılan bizim tatlı teyzemiz bulaşıcı bir hastalığa yakalandığını düşünüyor ve oğlu gibi gördüğü genç doktora kıyamıyordu...

Görmemeye Sevinen Göz Doktoru

Kızım hiç beklenmedik bir hastalığa düşer olmuştu. Radyoloji Hocası Dr. MK anjiyografisine bakıyor:

- Şaban Hocam, hiçbir şey göremiyorum.

- Valla Mustafa'cığim, ne yalan söyleyeyim: Otuz küsur senelik bir göz doktoru olarak ilk defa "Hiçbir şey göremiyorum" lâfına seviniyorum.

- Abi ömürsün. Bu durumda bile! Çok geçmiş olsun.

Biri Gözümden Etti, Öbürü Zürriyetimden

Bir Mele (Molla) Hasan amcamız vardı... Sanki şimdi yokmuş gibi "vardı" diyorum. Allah ömürler versin, halâ var ve maşallah oldukça da sağlıklı. O son dönem siyaset dünyasının önemli şahsiyetlerinden birinin babası. Hani derler ya "eski kulağı kesik" diye, vallahi tam da onlardan biri işte. Aslında kendisi bir "seyda"dır (Doğu'da din âlimlerine verilen isim) ama bunun dışında özellikleri de mebzul; delikanlılık, dobralık, (Seydadır ya "belden aşağı" demeyelim, ayıp olur) göğüsten aşağı espri-şaka-fıkra ne varsa. Ben zaten görme ümidi olmayan gözünü ameliyat etmiş, batma şikâyetlerini önlemiştim. Sevgili dostum Dr. S. Aydın ise prostatını almış, o da en azından rahat bevletmesini sağlamıştı. Ne var ki seydanın beklentileri pek de bizimkilerle bağdaşır cinsten değildi. O, görmeyen gözünün badem, işlemeyen prostat ve ektentilerinin de âdem olmasını istiyordu. Beklentilerini karşılayamadık tabii. Ameliyat sonrası, ilk viziti yapmak üzere aile büyüğümüz gibi sevdiğimiz seydayı evinde ziyarete gidiyoruz. Biz yataкта olacağını düşünüyorduk ama ne gezer! Seyda çoktan bahçeye çıkmış, çardakta keyif çatıyor. Kapıdan girdiğimizi gören oğlu kendisine soruyor:

- Baba, bak gelenleri gördün mü?

- Hı!

- Tanıdın mı onları?

- Tanımaz olur muyum; benim hayırsız doktorlarım!

- Niye "hayırsız" baba?

- Niye olacak? Biri gözümden etti, öbürü zürriyetimden!

Şikâyet Müessesesi İşliyor, Birileri de Fener Tutuyor

Dr. İnci:

- Şaban Hocam, H... Bey geldi. IVTA yaptığımız, endoftalmi gelişen hasta. Hatırlarsanız sonradan vitrektomi de yapmıştık.

- Bu defa karısı gelmemiş mi?

- Yok. Tek başına gelmiş.

- Eyvaahh!

- Niçin eyvah?

- İnci bu hayra alamet değil.

- ...

- Karısı bizi şikâyet edecek ya da etmiştir bile!

- Yok, yok, adam çok sakın; kendisi gelmek istemiş.

- Sanmıyorum. Daha önce tek başına geldi mi hiç?

- Bilmiyorum.

- İnci, bak! Sonra "Haklıymışsın" diyecaksin ama... İnşallah öyle olmaz.

- Nasıl?

- Bu kadın bizi şikâyet etmiştir ve onun için gelmemiştir.

- Affedersiniz ama sanmıyorum, o iyi bir insana benziyor. Belki bir işi çıkmıştır.

- İnci, bak! Tekrar söylüyorum: Öyle bir kadın, işi mişi olduğu için kocasını yalnız göndermeee!

- Hocam, adamda hiç öyle bir hava yok ama...

- Tamam, adamda yok da...

O hasta da karısı da kliniğimize bir daha gelmedi ama onların yerine Ankara Valiliğinden bir sarı zarf geldi. Karısı tarafından şikâyet edilmiştik ve ifade vermek üzere müdürlüğe çağırılıyorduk...

Kıssadan hisse: Şimdi, "Bu şartlarda, doktorluk / sağlıkçılık icra edilebilir bir meslek olmaktan çıkıyor" desem sistemi ve bu psikolojik zemini oluşturanları çok mu eleştirmiş olurum?

Yerine Kim Bakıyor?

Bir doktor için kendini mesleğine adanması, bu bağlamda hasta ve yakınlarıyla iyi ilişkiler kurması, mesela cep telefonu numarasını vermesi, bir şikâyetiniz olduğunda "Vakit ne olursa olsun arayabilirsiniz" demesi elbette güzel bir şey. Kliniğimizden Dr. MY'nin kocası Kardiyolo-

log Dr. M. tam da anlattığımız özelliklere sahip bir meslektaşımız. Muayenehanesi de olmamasına rağmen her hastasına telefon numarasını verir, sabah akşam, gece gündüz aramalarından rahatsız olmayacağını söylerdi. Ancak bir gün o kadar çok aranmış ve eften püften sebeplerle o denli rahatsız edilmişti ki canına tak demiş ve “Bundan sonra bir daha hastaya telefon numarası vermek mi?” diye yemin etmiş, cep telefonunu da hışımla kapatmıştı. Tam da o anda zırt bir dâhilî telefon:

- Efendim?
- Aloo, M... Bey'le görüşebilir miyim?
- Ne içindi?
- Telefon numarasını bir arkadaşımдан aldım, “Her zaman arayabilirsin, o çok iyi bir insan” dedi bana. “Ancak verdiği telefona ulaşamıyorum.”
- Yaa! Öyle mi? M... Bey yok, kardeşim!
- Nerede?
- Öldü!
- Hıı! Peki, yerine kim bakıyor?

İlk Defa Siz Muayene Ediyorsunuz

(Dr. Selim Nalbant'tan uyarılama) Bir Romatoloji hastam vardı. Dizlerinden uzun süredir şikâyetçiydi. O doktor senin bu doktor benim, her yerde muayene olmuş ama bir netice alamamıştı. Bana da şikâyetlerini anlattı. Çantasından birkaç tomar kâğıt çıkardı, elinde de büyük bir zarfın içinde filmler vardı. İncelemek bir hayli vaktimi aldı.

- Neyse, bacağıınızı bir muayene edelim.
- Efendim?
- Pantolonunuzu sıyrın da bir muayene edelim.
- Hocam, hayret! Bu kadar doktora gittim. İlk defa siz “Bacağıınızı muayene edeyim” diyorsunuz.
- Nasıl? Anlamadım!

- Yani herkes kan tahlili, röntgen, MR filan istiyor sonra da onlara bakıp ilaç veriyor. Şimdiye kadar eli dizime değen ilk doktor sizsiniz. Allah sizden razı olsun.

Kissadan hisse: Hipokrat hekimliği yerini tamamen laboratuvar hekimliğine bırakınca gerçek doktorluk ortadan kalkıyor, deyim yerindeyse “doktorculuk” ya da “tıp teknisyenliği” başlıyor.

II. Abdülhamid'in “Doktorların Siyaset Yapmasına” Bakışı?

İttihat ve Terakki Cemiyetinin önemli üyelerinden Abdullah Cevdet, siyaseti bırakıp teklif edilen Viyana Sefareti Hekimliğini kabul ettiğinde Sultan II. Abdülhamid kendisine şunları söylemişti: “Siz hekimsiniz değil mi? Benden meşrutiyet yerine hastane talep etseydiniz hem insani şefkat ve mürüvete sahip

olduğunuzu ispat hem de mesleğinize la-yık olduğunuzu tescil etmiş olurdunuz...”

Kissadan hisse: Abdullah Cevdet'ler rejimi değiştirmeye kalkmıştı. O kadarına cevaz vermek elbette doğru değil ama bugünkü politikacıların siyasete aynı mantıkla yaklaşması da doğru değil. Mesela bir doktor, kendini ne kadar yetiştirmiş olursa olsun, genellikle ona “Siyaset bizim işimizdir. Sen kendi işini, doktorluğunu yap!” deniyor. Sanki kendilerinin siyaset okulundan damgalı, mühürlü, imzalı fermanları varmış gibi...

Bilginin Zekâtı

Asistanım Erkan Duman ile konuşuyoruz: - Hocam, niçin bu kadar her bildiğinizi hemen herkese söylüyorsunuz?

- Nasıl?
- Hocam, insanlar bildiği şeyi kendine saklıyor. Yayınlarda, kongrelerde boy göstermek, hava atmak için kullanıyor. Bir de bildiği ameliyatı kimseye göstermiyor ki başkası yapmasın, bütün hastalar kendine gelsin.

- Yaa! Erkan'cığim, olur mu öyle şey? Bak sana bir şey söyleyeyim.

- Buyurun Hocam.
- Erkan, dinimizde zekât diye bir şey var, biliyorsun. Kaçta kaçtır o?
- Hocam, kırkta bir.
- Doğru, kırkta bir; yani yüzde iki buçuk.
- Evet, Hocam; doğru.
- Evet, para, pul, mal, mülk için böyledir ama bilginin de, bilimin de, becerinin de zekâtı vardır ve de onun oranı... Erkan sen bu zekâtı biliyor musun?

- (Cevap yok)
- Evet, vardır ve bunun oranı yüzde yüzdür!
- Nasıl?

- Bildiği her şeyi asistanına öğretmek durumundadır hoca. Sadece hoca da değil bilen her kim ise... Ve sadece asistanına değil ihtiyacı olan herkese... Eğer ben sana, hoca olarak bildiğimin yüzde yüzünü değil de yüzde doksan dokuzunu öğretirsem ve sen de hastanı tedavi ederken bir puanlık bu bilgi noksanlığı dolayısıyla başarısız olursan, hasta bundan zarar görürse, mesela gözü kör olursa, bunun vicdani sorumluluğu bana ait olur.

- Hocam çok haklısınız. Ancak kimse bunu yapmıyor ki!
- Boş ver başkasını, biz kendimize bakalım. Herkes kendine yakışanı yapar ve her koyun kendi bacağından asılır. Mahşer gününde; oğulun babaya, babanın oğula faydası olmayacak.
- Hocam ellerinizden öperim.
- Eyvallah, Erkan'cığim.

Helenistik Çağ'da, İskenderiye'de zamanın en önemli matematik okulunu açan Öklid, okulu ziyarete gelen ve kendisinden geometri eğitimini kolaylaştıracak kısa bir yol bulmasını isteyen Kral Ptolemaios'a şöyle cevap vermişti: “Bilim için ‘Kral Yolu’ yoktur.” Eminim Öklid'e tıp mesleği sorulsaydı “Tıp bilimi için, hayatını adamaktan başka yol yoktur” derdi.

Organ Bağışının Neresindeyiz?

Gazeteci: Türkan Hanım, gözlerinizi bağışlamayı düşünür müsünüz?

Türkan Şoray: Bugün mü!

Kissadan hisse: Yorum yok! Çünkü bizim kuşakta, “Hülya (Koçyiğit) olsaydı, belki” diyenler çıkabilir ama Türkan'a dil uzatılmaz.

Performans Sisteminin Aslı

Sümerlerde, hekimlerin yapacakları her iyileştirme ve girişimin ücreti saptanmıştı.

Kissadan hisse: Bu gerçekten performans sisteminin atası mıdır yoksa şimdiki sistem, atalarından torunlarına geçen bir irsî özellikten mi neşet etmiştir bilemeyiz.

“Sanki Ben Bunlan Sinek Mi Vuracağım?”

Tabancasının ruhsatını uzatmak için, “Senin gözün ancak yüzde altmış görüyor” diyen doktordan bir türlü “sağlam raporu” alamayan ve sonunda vilayet yüksek makamına kadar çıkan Rizeli Hacı'nın, Vali'nin de “Gözün görmüyorsa biz ne yapalım?” demesi üzerine verdiği cevap: “Yahu! Sayın Vali Beycuğum, sen da mi aynı kafadasun? Şimdi ben, bu tapancalan sanki sinek mi vuracağım; vursam vursam adam vuracağım! Yüzde altmış da başa yeter da!”